

Metodsammanställning

Alingsås

Intervju - en metod, för att få fram ungdomars syn på framtidens bibliotek

Att intervjua är en metod för att få veta vad människor tycker och tänker i olika frågor. Är det en bra metod som ger fungerande svar till en rimlig arbetsinsats? Marsexpress 2020 vill veta ungdomars syn på framtidens bibliotek.

Vi ville veta:

1. Vad har elever i årskurs 2 på gymnasiet för syn på framtidens bibliotek - Hur skall det se ut och vad skall det innehålla?
2. Skiljer sig åsikterna åt i en rent teoretisk klass, samhällsprogrammet, jämfört med en mera praktiskt yrkesinriktad klass, barn- och fritidsprogrammet.

Så här gjorde vi:

Två klasser på Alströmerskolans gymnasium i Alingsås kontaktades och vi fick tillträde till en förberedande lektion samt intervjutid vid ett annat tillfälle.

Den förberedande lektionen gick ut på att informera eleverna om vad vi ville dvs. syftet med det hela. Annelie Börjesson från regionbiblioteket visade en PowerPoint-presentation med bilder från olika miljöer, som ungdomsbibliotek i Sverige men också i Tyskland. Detta för att visa hur ungdomsbibliotek kan se ut så de inte bara hade "sitt" eget bibliotek att utgå ifrån. Heidi Carlsson Asplund presenterade teorier om framtiden som framtidsforskaren Jesper Bo Jensen tagit upp på 2020 Mars Express-kick off. Varje klass för sig fick presentationen. Vi försökte få igång en diskussion om bibliotek men alla deltog inte i den, vilket inte heller är att förvänta.

Några veckor senare träffade vi eleverna i intervjusituationen. Ca.30 (av 50) elever intervjuades, två och två. Intervjuerna videofilmades för att senare bli en dvd-film för att användas i projektet. Vi arbetade i två lag med en som intervjuade och en filmare med teknisk utrustning. Det var alltså en stor arbetsgrupp. Klippningsarbetet tog lång tid men är naturligtvis jätteviktig. Fyra timmar rå film blev i färdig form tio minuter.

Eleverna deltog i frågorna på olika sätt. Generellt sätt kan vi konstatera att barn- och fritidsprogrammets elever var mera ohämmade, gav exempel på många olika annorlunda idéer och tankar om biblioteket. De släppte fantasin lös och såg det framtida biblioteket för nytta och nöje. Känslan skulle finnas i biblioteket, trevnad och mysighet blandat med spännande aktiviteter. Många av eleverna var inte vana biblioteksbesökare men hade åsikter ändå.

Eleverna från samhällsprogrammet var betydligt mera återhållsamma. Biblioteket var till för studier och kunskapsinhämtning. Prestationskraven lyste igenom sättet att tänka. Ett studiebibliotek var det som gällde. Det ohämmade tankeflödet runt framtidens bibliotek och dess möjligheter uteblev.

Många föreföll avslappnade i intervjusituationen

Detta visar på att det är nödvändigt att se till att man får med flera olika intressenter och grupper av människor om man vill få ett allsidigt svar. I vår undersökning kompletterar svaren från de olika programmen varandra.

Vi tror att man för att nå bättre resultat skall förbereda de som skall intervjuas bättre. Många pressade fram svar beroende på att de helt enkelt inte hade en aning om vad de skulle säga. Men inte alla som sagt var.

Eller att man intervjuar många snabbt utan förberedelser. Man fångar de svar som dyker upp i medvetandet. Det har ett visst värde, inte att förringa.

Men som arbetsinsats så är det inte ett snabbt och lätt sätt att arbeta på. Det behövs både pålästa intervjuare och tekniskt bevärdad personal och utrustning. Har man detta så tror jag att det är en metod som kan ge många bra svar. Filmen, i färdigt skick, visar på massor av ”guldkorn” för politiker och bibliotek att lyssna till. Vi skulle använda intervjumetoden igen.

Vi som intervjuade var:

Heidi Carlsson Asplund
Alingsås bibliotek

Annelie Börjesson
Regionbibliotek Västra Götaland

Alingsås

Att skriva – en metod för synpunkter angående framtiden ungdomsbibliotek

Hur fungerar metoden att skriva som modell för att få ungdomar delaktiga i utformning av framtidens filialbibliotek?

Nittio elever vid Sollebrunns skola, årskurs nio, fick en förberedande lektion om projektet och vad jag ville veta av dem. Jag visade en PowerPoint presentation om olika ungdomsbibliotek eller liknande miljöer för ungdomar. Detta för att visa andra bibliotek än det lilla välbekanta filialbiblioteket i Sollebrunn. Vi diskuterade om vad bibliotek står för idag och i framtiden. De fick också teorier om framtiden som framtidsforskaren Jesper Bo Jensen tagit upp på 2020 Mars Express-kick off. Varje klass för sig fick presentationen. De fick veta att de skulle ikläda sig rollen av en reporter och som sådan rapportera från ett nyöppnat filialbibliotek 2020. Artiklarna skulle publiceras i lokalpressen.

Läraren lät sedan eleverna skriva både på lektionstid och hemma. Av nittio elever lämnade tio in en artikel. Alla var väldigt futuristiska, man hade verkligen tänkt till och använt sig av digital teknik till det mesta. Överraskande modeller för utlåning och förvaring av medier. Kort sagt, fantasin flödade. Det blev rolig och spännande läsning! De hade inga ramar, inget tvång på realism och lång tid för att skriva. Det är kanske lättare i skrift att låta fantasin flöda än man kan göra i ett intervjuögonblick.

De elever som inte skrev hade stora svårigheter med att förstå vad de skulle göra. Uppgiften var för svår. Kanske förarbetet skulle varit mera omfattande.

Jag ser inga hinder i att använda skrivmodellen som en metod för att få vetskap om hur ungdomar tänker men kanske i kombination med något annat sätt. Beroende på vad man vill veta och hur konkreta förslag man vill ha, så anpassar man förhandsinformationen och ramarna/förutsättningarna för vad som förväntas av texten.

Att ha gott om tid och tid för att tänka gör skrivmetoden till en bra metod. Men det är inte en metod jag skulle använda som första alternativ.

Heidi Carlsson Asplund
Alingsås bibliotek

Alingsås

2020 Mars Express – barns och ungdomars tankar om bibliotek i framtiden.
4-5 åringar intervjuas hösten 2005 i Alingsås

Vad rör sig i huvudet på en 4-5 åring? Om man ställer frågan: ”Om du får bestämma – hur skulle ditt bibliotek se ut, för att du skulle vilja vara där och kanske ta med dina kompisar dit?”

Är det möjligt för en 4-5 åring att spekulera om framtiden? Kan ett barn i den åldern föreställa sig något de inte har haft det minsta aning om eller erfarenhet av?

Under hösten 2005 intervjuades 26 barn i ålder 4-5 år på några förskolor i Alingsås. Intervjuerna filmades under samma tid som barnen tecknade och berättade vad de kunde komma på att ha i sitt önskebibliotek.

Vad önskade barnen? – Det blev snarare en bekräftelse på vad vi anade. Barnet lever i nuet och deras önskemål handlar mer om sådant de gör dagligdags än om något som vi inte kunnat föreställa oss i vår fantasi. De hade mycket konkreta önskemål:

Utrymme för lek och rörelse var viktiga i biblioteken tyckte barnen: Klätterställning, rutschkana, bergbana, studsatta, hydda med tak och plats att gömma sig i, snickarum med verktyg, och andra olika rum för aktiviteter, t.ex. ett rum med planeter och solar och planeten Uranus, och ett bollrum, var några av de viktigaste sysselsättningarna man kom på.

Inredningen -/Vatten/damm att fiska krabbor ur på låtsas, djungeldjur, träd och palmer och blommor, sand och snäckor, och fåglar i taket som hänger, skulle göra biblioteket härligt tyckte några barn. Och varför inte en pool och en bastu? En båt att sitta i vore också kul. Fikaställe för bullar och glass, mjuka soffor, madrasser och fåtöljer med kuddar, gungstolar, karaokemaskin, tv på ett bord att sitta och titta när mamma är på andra avdelningen. Naturligtvis skulle det också finnas bokhyllor, med stegar så att även korta barn kunde nå upp. I hyllorna skall det finnas många spännande böcker om sköldpaddor, ormar, prinsar och troll. Viktigt också att kunna få dricka vatten när man är törstig (en fontän), toalett, och att det finns medicin om man blir sjuk

Leksaker - många gosedjur som ormar, lejon m.fl. men även Alfons Åberg . Och naturligtvis många och spännande böcker om sköldpaddor, ormar, prinsar och troll. Roliga saker att leka med och utklädningskläder i en kista, bilbana, pysselsaker som pennor och papper, bokstäver och pussel, tåg och bilbana. Häst att rida på (leksak), lego, bollar.

Att låna hem: Böcker, skivor filmer, tidningar som Bamse, Tom och Jerry och Kalle Anka, men även bokstavspussel, väskor med bokleksaker (bok och docka eller figur från boken) och andra leksaker.

Färger: blå himmel, och grönt och rött är några av favoritfärgerna...

Kommentar:

Stora ytor för lek och rörelse, med plats för enskild lek eller i grupp behövs i biblioteken, för att möta dagens barn och även framtidens. Att leka är naturligt för alla barn. Det är ett sätt att lära sig och att hantera och förstå vuxenvärlden. Att leksaker också skall finnas bland böckerna är också självklart för barnen, för så är det också på de flesta förskolor där barn befinner sig under en stor del av dagen. Howard Gardners teorier om de sju intelligenserna , där han bl.a. poängterar barns olika intelligenser, visar också att vi måste beakta detta även i biblioteken utformning, där det bör finnas utrymme för kreativitet och lek för olika sinnen. Det är få barn som kan sitta vid en stol för att läsa sin bok – många behöver gunga, klättra, ligga, rita eller pyssla **samtidigt** som de läser eller blir lästa för...

Maud Svahn
Alingsås bibliotek

Härryda

Spaning på offentliga miljöer.

Några elever i år 8 från Ekdalaskolan besökte tillsammans med mig olika typer av offentliga lokaler i Göteborg, och beskrev sina intryck. Miljöerna vi besökte var Hotell Gothias foajé, Stadsteaterns foajé, Röhsska museet, ett par olika kaféer och kurs- och tidningsbiblioteket (i Stadsarkivets gamla byggnad). Frågor som togs upp var bl a: Vilken sorts människor verkar stället vara gjort för? Hur känner man sig när man går in genom porten? Vilka aktiviteter inbjuder stället till? Skulle det kunna vara en skolmiljö? Biblioteksmiljö? Var och en skrev först ner sina egna intryck, och därefter hade vi en kort diskussion på varje plats. Jag hade i förväg valt ut ett antal miljöer av olika karaktär inom vandringsavstånd. Hotell Gothia lades till på begäran.

Syftet var att inte enbart titta på och reflektera över biblioteksmiljöer. Istället ville jag få fram tankar kring det offentliga rummets utformning över huvud taget, och hur det påverkar om man känner sig välkommen eller ej. Det är svårt att sammanfatta en så pass liten undersökning som denna. Ungdomarna hade olika uppfattning om vilka lokaler man trivdes i och vilka man inte gjorde det. Något som dock märktes var att alla kunde se vilka typer av personer som varje lokal verkade vara ämnad för, även några av platserna var i det närmaste folktomma. Kafét med lågt i tak och secondhandmöbler skulle inte besökas av samma studenter som kafét med stolar i björk och lampor med frostat glas.

Spaningen har framför allt fungerat som en pilotstudie inför framtida förändringsarbete när det gäller kommunens bibliotek.

Johanna Pettersson
Ekdalaskolan/Mölnlycke bibliotek

Härryda

Under flera år har ett samarbete pågått mellan en högstadiegrupp och biblioteket. Gruppen är en blandad grupp av elever mellan år 7 och år 9, pojkar och flickor, oftast pojkar. Gruppen kan förändras under innevarande läsår. Elever kan tillkomma, eller återgå till ordinarie klass. Eleverna kom tillsammans med sina lärare på besök på folkbiblioteket 2 - 3 gånger/termin, under flera års tid.

För några år sedan lade vi om kursen, och numera är det barn- och ungdomsbibliotekarien som i stället besöker klassen 2 - 3 gånger/termin. Anledningen var att det var lättare att samla gruppen på en plats som var bekant för dem, för att de lätt glömde bort vart de skulle gå, och då kanske hoppade över besöket och valde att göra något annat i stället.

Under läsåret 04 - 05 bestod gruppen av 7 pojkar och 1 flicka. Intresset för läsning och förmågan att läsa var skiftande. Flickan var en god läsare, och läste, bara innehållet var av intresse för henne. Det var svårare med pojkarna. En av dem var intresserad av att läsa litteratur på engelska för att kunna höja betyget, några av dem blev intresserade av böckerna, men önskade helst att läraren skulle läsa högt för dem. Gemensamt för gruppen var/är ändå att de har en positiv inställning till litteratur.

I gruppen undervisar 4 lärare, 2 män och 2 kvinnor. De har olika intresseområden och olika inriktningar på sina ämnen. Ansvarig lärare har tidigare arbetat under många år som skolbibliotekarie i kommunen, och har ett gediget intresse för litteratur. Eleverna tycker om när han läser högt för dem.

Under läsåret 04 - 05 tog jag kontakt med gruppen, och bad dem att försöka arbeta med hur ett framtida bibliotek skall se ut. De gjorde studiebesök på olika bibliotek. De var på

Stadsbiblioteket i Göteborg, Kurs- och tidningsbiblioteket i Göteborg (byggt vid sekelskiftet), och Bergsjöns stadsdelsbibliotek. De fick sedan arbeta i smågrupper för att utifrån det de sett och upplevt, försöka skapa nya tankar och idéer kring bibliotek. Arbetet redovisades i modeller som eleverna byggt.

Det är svårt att föreställa sig hur framtiden kommer att se ut. Här finns idéer omkring att kunna använda biblioteket som en plats där man kan ladda ner saker, låna andra saker än böcker, men det man slås av är den gemensamma önskan som finns om att kunna gå till ett ställe för att koppla av. De funktioner som naturligt finns i en fritidsgård, eller är en del av ett större kulturhus (som även rymmer simhall). Modellerna visar på uppfinningsrikedom och uttrycker glädje i figurer och skapande.

Christina Wedenmark

Kungälv

Jag använde mig av två metoder, måleriverkstad med några 4-5 åringar samt samarbete med två arkitekter som arbetade tillsammans med ett fritidshem där barnen var 7-10 år

Måleriverkstad 4-6 år i samarbete med konstnären Annette Rosati

Vid vårt första möte lärde vi känna varandra medan vi målade en stor målning tillsammans. Det uppstod diskussioner om vilka färger man tycker är fina, får man måla hur man vill och hur känns det att skapa tillsammans.

Vid andra tillfället pratade vi om vad man gör på ett bibliotek och hur bibliotekets rum är utformat. Sedan fick barnen måla hur ett bibliotekshus skulle se ut om de själva fick bestämma.

Vid det tredje och fjärde mötet arbetade barnen tredimensionellt med lera. Först fick alla en inplastad skiva som de byggde upp ett lergolv på och sedan fick de inreda ett biblioteksrum på golvet

Det var inspirerande att arbeta med dessa barn, främst för att man märkte att de själva tyckte det var roligt. Genom att Annette är duktig och van att arbeta tillsammans med barn fick vi fram många åsikter och förslag, fler än jag förväntat mig av så pass små barn.

När ett barn fick en idé, var de övriga snabba med att haka på. Men sedan visade det sig att alla hade sin alldeles egna version av idén och ville ha nya papper så att de kunde teckna ner sin version. Fastän barnen var så pass små fick jag mycket att tänka på.

Att det blev så lyckat berodde på att Annette var precis rätt person att leda denna verkstad.

Framtidens bibliotek med arkitekterna Rebecka Nordström Graf och Mania Teimori samt åtta barn, 7-10 år

Barnen fick titta på kartor över huset. Sedan fick de gå runt och titta på biblioteket och följa efter människor för att se vad de gjorde inne på biblioteket. De fick se fotografier av gamla och moderna hus, trappor, tak, kojor och andra bibliotek. Sedan fick de sätta igång och bygga sitt egna bibliotek. Vi träffades tre gånger.

Det dröjde ett tag innan barnen kom igång med sitt arbete men sedan gick det snabbt framåt. Rebecka och Mania fanns hela tiden tillhands slump, en motivering fanns alltid.

Detta var ett nytt och lärorikt sätt att arbeta på både för mig och barnen. Jag fick en massa nya idéer och ser biblioteksrummet med nya ögon, arkitekterna har ju helt andra kunskaper än jag

har och andra sätt att tänka kring biblioteksverksamheten och lokalerna. Detta skulle jag vilja arbeta vidare med på något sätt

Projektet har gett mig mycket att fundera över. Att utgå från Gardners sju intelligenser har gett nya infallsvinklar. Alla intelligenser är lika viktiga, detta borde vara en självklarhet vid utformningen av biblioteken. Arbetet med barnen har lärt mig att barn behöver vara aktiva och röra sig, olika barn olika intressen, det måste finnas utrymme för alla. och kunde hjälpa dem med sådant de tyckte var svårt. Barnen fick själva välja om de ville arbeta tillsammans eller ensamma. Vi fick fyra sinsemellan mycket olika modeller som alla var förvånansvärt genomtänkta. Ingenting hade kommit till av en slump, en motivering fanns alltid.

Detta var ett nytt och lärorikt sätt att arbeta på både för mig och barnen. Jag fick en massa nya idéer och ser biblioteksrummet med nya ögon, arkitekterna har ju helt andra kunskaper än jag har och andra sätt att tänka kring biblioteksverksamheten och lokalerna. Detta skulle jag vilja arbeta vidare med på något sätt

Projektet har gett mig mycket att fundera över. Att utgå från Gardners sju intelligenser har gett nya infallsvinklar. Alla intelligenser är lika viktiga, detta borde vara en självklarhet vid utformningen av biblioteken. Arbetet med barnen har lärt mig att barn behöver vara aktiva och röra sig, olika barn olika intressen, det måste finnas utrymme för alla.

Att se hur andra gör och arbetar, hur andra tänkt och byggt upp sin verksamhet har också varit viktigt. Vi har fått utbyta idéer även med övriga projektkommuner i de två andra länen. Det har förvånat mig att barnens förslag och idéer varit så kloka och genomtänkta. Vi måste lyssna mycket mera på dem, det är förvånande att detta inte förekommer i större utsträckning. I fortsättningen skall det alltid finnas en referensgrupp som hjälp i planeringen vid förändringar. Att arbeta ihop med och få lyssna till andra yrkesgrupper har varit berikande och nyttigt, utan projektet hade detta inte varit möjligt.

Att se hur andra gör och arbetar, hur andra tänkt och byggt upp sin verksamhet har också varit viktigt. Vi har fått utbyta idéer även med övriga projektkommuner i de två andra länen. Det har förvånat mig att barnens förslag och idéer varit så kloka och genomtänkta. Vi måste lyssna mycket mera på dem, det är förvånande att detta inte förekommer i större utsträckning. I fortsättningen skall det alltid finnas en referensgrupp som hjälp i planeringen vid förändringar.

Att arbeta ihop med och få lyssna till andra yrkesgrupper har varit berikande och nyttigt, utan projektet hade detta inte varit möjligt.

Britt-Marie Rancken

Mölndal

Vad har projektet betytt för mig?

Jag har inte bara fått metoder och tänkbara samarbetspartners utanför biblioteksvärlden, utan också en trovärdighet när jag i olika sammanhang vill få in brukarperspektivet, i det här fallet barns- och ungdomars perspektiv, i utformningen av kommande biblioteksmiljöer.

Att faktiskt ha jobbat på det här sättet gör att jag med större emfas kan hävda att det visst går att ta reda på vad barn tycker och att det måste få utgöra en viktig del när vi planerar biblioteksmiljöer för barn. Jag kan referera till arbetet med Mats Express och berätta om olika sätt som detta kan göras på och ta fram alla lysande exempel från flera län och kommuner.

Jag har fått en bra ingång när det gäller att prata barnbiblioteksverksamhet med kollegor och politiker. Jag kan använda mig av materialet som finns samlat på hemsidan och berätta om barns tankar och idéer och ha en bra grund att stå på och många representanter för åldersgruppen att hänvisa till.

Jag har även fått en bild av hur det står till i andra länder och vad Sverige kan lära av exempelvis Finland och Danmark.

I det visionsarbete angående ett nytt kulturhus som just nu pågår i min kommun använder jag mig hela tiden av de erfarenheter jag har fått i projektet och hoppas att det skall hålla hela vägen ut. D v s att jag skall få möjlighet att tillämpa de metoder jag ”lärt” mig, få samarbeta med andra yrkesgrupper som jag stött på i projektet och så småningom kunna säga att det nya barnbiblioteket i Mölndal är byggt utifrån barns- och ungdomars tankar och idéer.

Redan nu har jag fått en bra bild av hur barn tänker omkring bibliotek. Det är lätt att referera till i olika sammanhang där man pratar om framtidens bibliotek.

Erfarenhetsutbytet med kollegor på det sätt som projektet öppnat upp för är mycket berikande och studiebesök både i och utanför Sverige är ett måste när det gäller att göra sig en bild av omvärlden utanför den egna kommunen. Dessutom får man ständigt nya idéer och sätt att se på saker och ting när man kommer utanför den egna biblioteksmiljön.

Intressanta föreläsare inte minst från sektorer utanför bibliotekssektorn är också en viktig del i omvärldsanalysen och strategiarbetet för framtidens barnbibliotek.

Jag har i huvudsak arbetat med en **metod** i projektet där jag tillsammans med arkitekter bjudit in barn att med hjälp av intervjufrågor och modeller gestalta ett framtida bibliotek i en ny kontext. Vi utgick från det lilla filialbiblioteket och barnens närmiljö och de fick låta svaren på frågorna de ställde till familj och kompisar smälta samman med deras egna idéer om hur ett framtida bibliotek skulle kunna se ut. Barnen fick sedan presentera sina modeller vid en avslutande utställning. Metoden möjliggör deltagande i en process som denna genom att ge barnen redskap, göra det greppbart och begränsat (därigenom blir det också intressant), tillgång till vuxna som legitimerar (arkitekt och bibliotekarie) och en möjlighet att visa för andra hur man har tänkt.

Eva-Lotta Stenbäck Hammarström
Mölndals Stadsbibliotek

Mölndal

Metod

Fem femåringar från Katrinebergs förskola fick under hösten 2005 göra 3 olika inspirerande **studiebesök** och sedan jobba i **bildverkstad** för att beskriva hur de skulle vilja att deras drömbibliotek ska se ut.

Förskolläraren Kajsa Lindgren och barnbibliotekarien Lena Jonsson har varit med barnen vid varje tillfälle. Bildpedagog Susanne Thornell var med vid de tillfällen som barnen skulle skapa sina drömbibliotek.

Genom hela processen har vi **samtalat** med barnen, filmat dem och låtit dem själva berätta om sina drömbibliotek

Vid tre tillfällen sedan fick barnen dels **måla** sitt drömbibliotek med akrylfärg på papper, dels **inreda** en skokartong som sitt drömbibliotek.

Personliga reflektioner

Barnperspektivet

Projektet har gett mig mod att fortsätta hålla ett tydligt barnperspektiv i mitt arbete dvs låta barnen påverka genom att fråga dem hur de tänker kring olika saker. Det går faktiskt riktigt bra att få reda på vad barn tycker.

Andra yrkeskategorier

Det har varit givande att samtala/arbota med andra yrkeskategorier i projektet.

Jag har insett att flexibilitet, exponering och sortering är nödvändig för att barn skall fortsätta använda oss och för att barnperspektivet verkligen skall gälla. Då behöver andra än barnbibliotekarier utforma lokalerna. Hur lokalen är utformad med hjälp av ljus, yta och färg har arkitekter och scenografer visat att även bibliotek behöver jobba med. Vi behöver flera olika kompetenser som arbetar med oss i biblioteket.

Fortbildning

Kickoff-dagen var väldigt inspirerande, särskilt Bo Jesper Jensen. Framtidens krav på oss kunde anas, tidspress hos alla behöver få stillhet och avkoppling hos oss, upplevelser, specialdesignade krav, det luststyrda osv. Vi måste överraska för att vara intressanta.

De två dagarna i Århus och Fredrikshavn var nog ändå det bästa. Riktigt bra föreläsningar och ett stort konkret utvecklingsprojekt för det interaktiva barnbiblioteket med Story surfer i spetsen. Träffen med Giovanna Jörgensen från Rum för barn gav mig hopp inför framtiden att det faktiskt går att tänka om!

Mitt lokala projekt

De fem förskolebarn som hjälpte mig att berätta om sitt drömbibliotek var fantastiska! Jag imponeras så av deras spontanitet och förmåga att sätta sina idéer på pränt i bild i olika former och med ord. Lugn och ro, gärna sångar, kojor, avskildhet, tv, musikavlyssning, göra roliga saker osv. var återkommande ord och bilder.

Spår i Mölndal av projektet

Demohörna på gång – ett ställe att testa nya produkter **och** fråga mölndalsborna vad de tycker. Lite inspirerat av Fredrikshavn och rätt i tiden pga en person anställd hos oss.

Nytt Kulturhus och nytt bibliotek på gång. Det innebär att allt jag lärt mig kommer att prövas på olika sätt i visionsbygget.

Å sen då?

Det skall bli spännande att följa Rum för barn.

Jag skulle gärna vilja delta i ”Växthus” för att diskutera och fundera kring nya saker – kreativa möten där allt är tillåtet och allt blir möjligt. Fler studiebesök!

Nu vill jag bygga min egen barnbiblioteksvision med hjälp av de erfarenheter Mars Express har givit mig!

Lena Jonsson

Mölndals stadsbibliotek huvudbiblioteket

Skövde

I Skövde kommun valde vi att arbeta med 15 ungdomar i åldern 14-15 år från en högstadieskola i Stöpen ca. en mil utanför Skövde. Ungdomarna lämnade sin vardagsmiljö på skolan, för att komma in till Kulturhuset i Skövde och studera byggnaden. Tillsammans med arkitekt Rebecka Graf gick eleverna på en rundvandring i hela huset och funderade över frågorna: Vad kan man göra på biblioteket? Vad kan man inte göra på biblioteket? Hur ser det ut och vad kan bli bättre?

Därefter träffades vi i den konstpedagogiska verkstan´ som finns i Kulturhuset. Efter brainstorming delade vi upp eleverna i fem grupper och varje grupp tillverkade en modell av ett rum i ett framtida bibliotek.

Ungdomarna saknade ett rum där de kunde vistas i, tex. för studier, att lyssna på musik eller använda datorer. Även rollspelsrum kom upp som förslag.

Vi som arbetar på bibliotek måste börja bjuda in till dialog med barn, ungdomar och vuxna. Vi måste också börja samarbeta och samverka med andra yrkesgrupper, kanske till och med ha dem som arbetskamrater.

Brukarperspektivet blir viktigare och viktigare.

Att få medverka i 2020marsexpress har betytt mycket för mig som person och yrkesutövare. Jag känner mig stärkt av de erfarenheter som projektet har gett mig och är inte rädd för att arbeta med andra liknande projekt i framtiden där delaktighet och demokratiaspekten kommer i fokus.

Lizette Uddmar
Skövde Stadsbibliotek

Tranemo

Framtidsspanarprojektet 2020 mars express, har lärt mig att tänka nytt och större. Att tänka kring andra miljöer, annan teknik och andra möten. Det är bra att allt material har samlats på projektets hemsida, så att alla som vill kan ta del av det. Det hade varit roligt om sidan kunde utvecklas vidare och att den ständigt uppdaterades med "nyheter" inom biblioteksvärlden - och framtiden.

Det har varit oerhört inspirerande och spännande att blir uppdaterad på hur tekniken har utvecklats och få en uppfattning om hur den skulle kunna användas på biblioteket i framtiden - för att hitta böckerna man vill ha, få boktips och bli läst för men även till att skapa rum och miljöer för framtidens biblioteksbesökare. Att få tänka kring barn och Gardners intelligenser har också varit utvecklande. Det har varit roligt att få tillfälle att prova på och arbeta med andra yrkesgrupper än vad vi är vana vid i biblioteksvärlden - i mitt fall så var det en designer och konstnär, Kristina Åberg.

Att fråga barn - att vara med och följa den process som leder fram till barnens tankar kring framtidens bibliotek, var också något som var mycket givande och roligt. Att ta del av vad

barnen tycker och tänker genom att prova olika metoder i olika åldersgrupper, för att sedan ta del av varandras erfarenheter.

Det har varit många intressanta och inspirerande möten med kollegor från andra delar av regionen och från andra regioner. För min egen del känner jag att det hade varit bra att vara med i projektet från början. Startsträckan för att tänka nytt och annorlunda var ganska lång, och det kändes som om det blev tidsnöd på slutet, när allt skulle knytas ihop.

De flesta föreläsarna har varit mycket bra - några som jag spontant kommer att tänka på är Giovanna Jörgensen från Rum för barn, de som arbetade med interaktionsdesign på Chalmers i Göteborg och i Lund och framtidsforskaren Jesper Bo Jensen, men som sagt det har varit fler. Studieresorna har också varit mycket bra för att lära sig tänka nytt och annorlunda - jag deltog i gruppen som åkte till Helsingfors i Finland, och när det gäller att tänka kring målgrupper, teknik och design så finns det mycket att hämta härifrån. (Nästan) lika roligt har det varit att lyssna på när det andra berättar om sina upplevelser från t.ex. England och Tyskland.

Det var synd att vi inte kom längre i arbetet kring hur man skulle kunna använda den nya tekniken. Det skulle vara roligt att få utveckla de tankar som sattes igång under föreläsningar och studiebesök.

Jag har mycket positiva erfarenheter av den metod vi använde oss av. Vi fick följa barnens tankeprocess - att tänka abstrakt om en framtid kräver bra ingångar och min erfarenhet är att det är en process att släppa nuet och tänka framtid - till det hade vi stor hjälp av vår designer/konstnär, Kristina Åberg. I och med att vi arbetade i flera steg så fick barnen möjlighet att tänka kring biblioteket på olika sätt, genom att skapa egna bilder, formulera sina egna tankar i text och att tänka i grupp. Vi ville att de skulle tänka på många saker - hur det ska kännas i biblioteket, vad det ska finnas, hur det ska vara där man läser, färger som barnen gillar osv. Det var bra att vi har arbetat med både bild och text, därför att de kompletterar varandra. Bara bilden säger inte allt - och att formulera sig i enbart text är inte alltid lätt, när t.ex. känsla och färg i ett rum ska beskrivas. Jag upplevde också att barnen var väldigt engagerade i det de gjorde, de tog uppgiften på allvar och arbetade flitigt! Lärarna var också mycket positiva och man satte av den tid som behövdes för att arbeta med projektet.

Tranemo metod:

Barns drömmar är en bild av framtiden

För att få reda på mer om barns idéer om det framtida barnbiblioteket beslutade vi oss för att arbeta med en fjärdeklass under ett par dagar. Vi ville använda både bild och ord.

Vi valde att arbeta med en process där varje barn fick möjlighet att fördjupa sig i sina egna drömmar. Vi ville att eleverna skulle ges möjlighet att arbeta med sina inre bilder, utveckla vad de tycker om, tolka känslan i ett rum, diskutera vad som kan finnas i ett bibliotek och till slut försöka gestalta ett rum som avspeglar de unika egna idéerna och drömmarna. Vår utgångspunkt är att i barnens drömmar ligger en nyckel till framtiden.

Så här gjorde vi - processen

Första dagen målade barnen både abstrakta bilder och inre bilder av en egen plats eller rum. Detta för att bekanta sig med färgerna och fördjupa sig i den egna bildvärlden.

Vi tittade också på bilder av olika slags rum och pratade om vad rummen ger för slags känsla och budskap. Eleverna fick också göra en egen färgskala med färger man gillar.

Till sist fick barnen utgå från en av sina målningar och omvandla den till en idé om ett rum, så att känslan och utseendet från bilden finns kvar.

Mellan de två målningstillfällena fick barnen diskutera vad som skulle kunna finnas i ett bibliotek och vad man behöver för att kunna läsa? De skrev ner sina funderingar.

Andra dagen tittade barnen på de abstrakta bilderna och diskuterade två och två: – Om detta var en plats, ett rum, vad skulle det finnas där då?

Sedan hade vi allmän brainstorm om vad som kan/bör finnas i ett idealiskt framtidsbibliotek. Eleverna berättade också vad de kommit fram till om detta under diskussionerna sen sist. Det kom fram massor av idéer! Vi tittade också på en mängd roliga förebilder och exempel på olika sittplatser.

Så började arbetet med att ta fram en bild av ett framtidsrum som man tyckte om att läsa i, eller ett bibliotek i framtiden. Barnen fick arbeta enskilt eller två och två. Först gjorde de en lista på vad de ville ha i sitt rum. Sen bestämde de vilken känsla som skulle finnas där. Efter det ritade man upp ett enkelt rumperspektiv och målade rummets stämning med hjälp av färger och former. Sen ritade, klippte, rev och klistrade in de möbler och föremål som de behövde. Alla uppmanades att formge minst en möbel själv, färglägga och klippa ut. Samarbetet med både barnen och lärarna i klassen har fungerat mycket bra, alla inblandade har varit positiva och engagerade i projektet. Resultatet blev ett antal spännande bilder av miljöer, som barnen sedan beskrivit själva efteråt i text.

Hela vårt arbete finns på www.2020marsexpress.se, Västra Götaland och "skrolla" ner till Tranemo.

Fredrike Henriksson

Skåne län

2020 Mars Express – Skåne län

Sammanfattning/utvärdering/analys av Steg 1, 2004 - 2006.

1. INPUT OCH METOD

WORKSHOPS

..."Sedan kommer en bok svävande till dig..."

Skåne län inledde sin del i projektet 2020 Mars Express med att engagera KPC (Kulturpedagogiskt Centrum) i Simrishamn, redan i november 2004.

Vi ville börja med att få en uppfattning om vad barn tycker om våra bibliotek, men främst ville vi veta hur de skulle vilja att framtidens bibliotek ska se ut – om de får bestämma. Vi ville tänka på nytt sätt och använda nya metoder. För oss var det viktigt att inte fortsätta på traditionellt sätt med att intervjua barn. Vi var måna om att få fram barns och ungdomars tankar på ett mer professionellt sätt.

Detta var skälet till att vi engagerade Kulturpedagogiskt Centrum i Simrishamn.

Samarbetet inleddes med ingående diskussioner om upplägg och genomförande, noggrann urvalsmetod (kommuner, geografisk och social miljö, skolor, klasser osv) samt observatörsutbildning för bibliotekarier och KPC:s personal.

För att få största möjliga spridning fördelade vi de 6 workshopen till olika miljöer, dvs storstadsmiljö i invandrartätt område, mellanstor stad i villabebyggelse och landsbygdsskolan. Vi vände oss till barn på grundskolan åk 3-6.

Vi hade alla deltagit i en **halv studiedag** (på Lärarhögskolan i Malmö, via KPC) för att kunna fungera bra som observatörer.

Medverkande i workshopen, vid varje tillfälle var följande personalkategorier:

Dramapedagog, KPC
Konstpedagog, KPC
Skådespelare, KPC
Filmare, KPC
Socionom inhyrd via KPC
Barnbibliotekarier (max 2 per workshop)

Socionomen iakttog och antecknade flitigt vid varje workshop. Videoinspelningar gjordes vid varje workshop av filmaren. Barnbibliotekarier från deltagande kommuner som antecknade och fungerade som observatörer

Socionomen sammanställde resultaten av dessa workshops till en rapport ”**Sedan kommer en bok svävande till dig**”. En **film** (11 minuter) med barnens kommentarer producerades också via KPC. Båda finns tillgängliga på projektets hemsida (www.2020marsexpress.se). Se rapporten: ... ”Sedan kommer en bok svävande till dig...” (på sidan 15 finns en sammanfattning.)
<http://www.2020marsexpress.se/default.asp?siteid=1&sidid=357>

Dessa workshops blev, med KPC:s kompetens, en bra bas för vårt fortsatta arbete, något som vi fortlöpande alltmera har insett. Att använda sig av andra kompetenser än den egna är viktigt.

Om vi jämför dessa KPC:s workshops med framtidsvisionerna som presenterades av ambitiösa elever vid åk 3 på gymnasiet ser vi skillnaden – gymnasisternas insatser/engagemang hade vi bättre kunnat ta tillvara om vi hade haft en bredare kompetens att stötta upp med från projektet.

ARBETSMÖTEN, SAMMANKOMSTER, STUDIRESOR

Gemensamt för projektdeltagarna i de tre länen

I projektets Kick off- konferens i Göteborg, januari 2005, gemensam för de tre länen, deltog även ett antal kollegor från Skåne.

Ett antal arbetsmöten, pedagogiska bord mm både regionala och lokala var en förutsättning för att planera och driva projektet på ett effektivt sätt. Dessa spreds till olika orter och inriktades på olika teman under projektets gång.

Samarbete har vi även haft med det holländska projektet Bibliotheeken 2040 och upprepade kontakter med flera danska bibliotek, bl.a. deltagande i seminarier och konferenser.

Gemensamma studieresor har också arrangerats till intressanta bibliotek med experimentell verksamhet och nytänkande. Dessa resor har gått till Finland, Tyskland, England och Danmark.

ANALYS

Workshopen vi gjorde i Skåne redan första hösten gav oss en bra start och vi fick ett stort material att bygga vidare på inför år två då vi inriktade oss på teknikens möjligheter och interaktion.

En **analys gjordes av allt material från ovan nämnda workshops.**

Vi utgick då från Howard Gardners bok om ”De sju intelligenserna” (så småningom åtta).

Gardners egen definition på en ”intelligens”:

”En intelligens är förmågan att lösa problem eller framställa produkter som värderas högt i ett eller flera kulturella sammanhang”.

Varje människa besitter alla intelligenserna men i olika hög grad.

Denna analys blev mycket värdefull för oss. Vi fick en klar insikt om att alla intelligenserna kanske inte i lika hög grad var tillgodosedda på våra barn- och ungdomsbibliotek idag.

Är vi ett bibliotek för alla? Eller bara för vissa grupper?

I anslutning till analysen har vi också framställt några **bilder av biblioteksmiljöer** utifrån barnens idéer, med hjälp av industridesigner vid LTH, Lunds universitet.

Det interaktiva **biblioteksspelet Library Creator**, där barnen bygger sina egna framtidsbibliotek (se nedan Samarbeten med Institutionen för interaktionsdesign, Malmö Högskola), har också sitt ursprung i workshop-materialet.

SAMARBETEN

Biblioteksvärlden har ofta en hög kompetens.

Vad vi dock behöver är ”input” från andra yrkeskategorier. Därför startade vi redan i projektets början ett **samarbete** med Malmö högskola, K3, **Institutionen för Interaktionsdesign**, med Lunds universitet, **Institutionen för Informatik** samt med Lunds Tekniska högskola, **IKDC**, **Institutionen för Industridesign**. Ovan nämnda samarbeten med högskola och universitet fortsätter på olika sätt även under ”Andra steget” inom projektet 2020 Mars Express som inleds hösten 2007.

Denna sistnämnda metod - kreativt skapande utifrån nya utbildningar inom **informatik, ljus-, ljud- och webbdesignområdet** - har visat sig vara ett lyckokast. Att ganska förutsättningslöst låta ungdomar framställa teknik/tekniska hjälpmedel för ett framtida barnbibliotek har givit oss alla nya impulser. Genom att använda oss av nya, tvärvetenskapliga utbildningar och ungdomar som givit oss en naturlig ingång till ungdomligt tänkande och nätverkande har skapat nya produkter och ett

nyttänkande inom biblioteksområdet. Vi kan konstatera att en bieffekt är att minst ett nytt företag startat och eventuellt är ytterligare ett på gång.

Vi förväntar oss att sådana samarbeten med studenter och forskare inom teknik-, design- och informatik (med flera områden) och med yrkesutövare med annan kompetens ska utvecklas långt mer och resultera i verkliga innovationer för framtidens bibliotek. Utan sådana diskussioner och gemensamma strävanden på tvärs för att spränga vallar riskerar biblioteken att fastna i gamla hjulspår.

2. OUTPUT

INFORMATION- IDÉ- OCH KUNSKAPSSPRIDNING:

I Skåne har referensgruppens mål varit att under projektets gång nå all bibliotekspersonal samt att få dem att känna sig stimulerade och entusiasmerade av projektet 2020 Mars Express.

Därför har referensgruppen i Skåne – utöver spridning av material via hemsidan www.2020marsexpress.se - i samarbete med Länsbibliotek Skåne **inbjudit till studiedagar, studieresa och eftermiddagsseminarium** för all intresserad personal. Flera av dessa arrangemang har också erbjudits de två övriga länen.

Hösten 2004 arrangerades, studiedagen ”Framtidens bibliotek - tankar och visioner” med bl a fokus på barnen och visioner om tekniken och dess möjligheter. Medverkande var bl a Bente Buchhave, Bibliotekstillsynet i Danmark.

Hösten 2005 arrangerade ytterligare en studiedag i Malmö med tema ”Barnbibliotek och framtidsvisioner”. Medverkade gjorde bl.a. IT-utvecklare Jannik Mulvad vid Århus kommunbibliotek.

Våren 2006 arrangerade ett seminarium i Lund där magisterstudenterna vid Institutionen för informatik presenterade sina examensarbeten. Seminariet var öppet för alla och särskild inbjudan hade gått ut till politiker samtliga folkbibliotek i Skåne.

Våren 2006 arrangerades en studieresa till tre danska bibliotek, Hjørring Frederikshavn och Århus. Dessa bibliotek representerar alla ett ur flera aspekter nytt tänkesätt inom barnbiblioteksverksamheten.

Hösten 2006 arrangeras åter en studiedag för bibliotekspersonalen i Skåne. Den här gången med både internationellt, visionärt men framför allt med tekniken i fokus ännu en gång.

Intresset för deltagande i ovan nämnda arrangemang har varit stort, förutom på eftermiddagsseminariet som hade kunnat ta emot betydligt flera. Förklaringen är förmodligen att man åker inte alltför långt för en två-timmars föreläsning – även om det hörs spännande.

Korta nulägesrapporter från projektet med tankar, tips och visioner har fortlöpande under projektets gång skickats ut i Skåne län – främst till barnbibliotekarierna.

Från de två första åren kan man dra lärdomen att informationsspridningen i långt högre grad bör ha fokus på politiker, kultur- och bibliotekschefer. Dessa har även hittills informerats, men genomslagskraften har inte varit tillräckligt stor. Barnbibliotekarierna har däremot varit aktiva och engagerade deltagare på ovan nämnda studiedagar mm.

KONKRETA PRODUKTER

Diverse bilder och tredimensionella modeller (fysiska och digitala)

Tryckt rapport och film från workshops (socioonom och filmare, KPC)

Biblioteksmöbel för barn (industridesigner)

Library Creator - Spelet där barn kan bygga sina egna framtidsbibliotek (interaktionsdesigners)

Steg 2 kommer nu att ge output också i form av konkreta förändringar i två skånska kommunbibliotek. Hittills framtaget material utgör en grund för arbetet.

Malmö 2006-11-15
Skånegruppen för 2020 Mars Express
genom Elisabet Håkansson

Jönköping

”Extreme makeover” på Råslätts bibliotek

Råslätts bibliotek blev tillfrågat av Länskonsulenten i Jönköping; Lo Claesson att vara med i projektet ”Mars Express”. Det var enkelt att svara ja på inbjudan. Det fanns så mycket i projekt tankens nytänkande kring utformandet av biblioteksrummet som lockade oss. Det låg också rätt i tiden för oss. Det fanns stora renoveringsbehov och en liten summa pengar för detta (100 000 kr).

Projektet blev en resa. Att vi skulle hamna där vi hamnade hade vi ingen aning om från början.

Vi började med ambitionen att få skoleleverna på ”vår” högstadieskola (vi är ett integrerat bibliotek) delaktiga i förnyelsen av vårt bibliotek. Vi utlyste en tävling där vi uppmanade eleverna att rita sitt drömbibliotek. Vi uppmuntrade dem till att tänka helt nytt kring bibliotek, våga testa helt nya tankar. Vi berättade också att vi skulle renovera vårt bibliotek och att eleverna skulle kunna vara med här och påverka.

Vi informerade lärarna om tävlingen. En lärare nappade. Han lät sina tre klasser arbeta med denna uppgift under slöjd och tekniktimmarna. Tack vare lärarens engagemang fick vi in närmare 40 genomarbetade bidrag. Vi utsåg tre vinnare; en smartast, en snyggast och en galnast.

Längre än så här hade vi på biblioteket inte planerat. Men genom länsbibliotekets försorg får vi en dag kontakt med en scenograf. Vi visar henne Råslätts bibliotek och elevernas ”drömbibliotek”. Efter någon vecka har hon ett färdigt förslag. Hon vill ha workshops med eleverna där de i små grupper får bygga upp tredimensionella modeller av sina drömbibliotek. När dessa är klara skall hon, scenografen ta det bästa från elevernas tankar och göra ett färdigt förslag till det nya biblioteket. Sedan skall eleverna också hjälpa till med renoveringen i biblioteket.

Alla inblandade parter; Skolledning, lärare och biblioteksledning, är positiva till förslaget. Det finns dock inga preciserade löften om ytterligare pengar. Detta hindrar oss inte från att starta projektet. Scenografen får så under några lektionspass träffa eleverna i de tre klasserna, presentera tanken; att just de är utvalda att i högsta grad, från ax till limpa, vara delaktiga i renoveringen av Råslätts bibliotek. Scenografen vägleder också eleverna i modellbygget.

Några veckor, och åtskilliga lektionstimmar, senare får eleverna redovisa sina modeller. Det är mycket välarbetat. Nu är det dags för scenografen att skrida till verket, ta med det bästa från elevernas idéer och göra ett färdigt förslag på det ”nya” Råslätts bibliotek. Hennes förslag godkänns enhälligt av eleverna. Under några veckor putsas förslaget med hjälp av diskussion mellan skolledare, bibliotekschef och personal. Till slut är förslaget klubbat.

Nu börjar byggnadsfasen. Under ett par månader är biblioteket en byggarbetsplats. Det är snickare, målare och golvläggare. Men där hittar man också eleverna som schemalagda och under handledning av en dekormålare är med och hjälper till med enklare snickeri och måleriarbeten.

En dag är biblioteket klart och det firas med en rungande invigningsfest.

En tillbakablick:

Tidsschema: Tävlingen avslutas oktober 2004. Vi planerar med scenografen november. Scenografens arbete med eleverna sker under februari – mars 2005. Det praktiska arbetet i biblioteket sker mellan april – juni. Den 17 juni 2005 sker invigningen.

Ekonomi: Råslätts bibliotek har från början 100 000 kr att renovera för. Under projekttiden dyker det upp mer pengar efter hand. Slutsats: En bra idé alstrar pengar. Var inte rädd för att börja sätta igång om du har en bra idé.

Elevernas perspektiv: I en enkät får de redogöra för sin upplevelse. Alla tycker att biblioteket har blivit bättre. De flesta upplever att de har varit delaktiga i förändringen och många kan precisera på vilket sätt just de har bidragit. De flesta har upplevt hela arbetet som positivt.

Vårt perspektiv: Vi har fått ett nytt fantastiskt fint bibliotek för en billig penning. Vi har fått en mängd nya biblioteksbesökare framför allt högstadiel elever. Att ha fått samarbeta med nya professioner som scenograf och dekormålare har gett fantastiskt mycket. Rent pedagogiskt tror vi det är en mycket stor vinst för eleverna att ha deltagit från ax till limpa, från idé till färdigt bibliotek. Den helhetsupplevelsen tror vi är mycket värdefull för dem.

Tankar kring framtida projekt: Tre klasser är väl mycket för ett sådant här projekt. Hellre färre elever som har stort engagemang än många elever. Det är också önskvärt att bibliotekspersonalen drar åt liknande håll. Det är viktigt att vara starka tillsammans.

Projektet är en resa, ännu inte oavslutad. Man upptäcker ständigt nya saker längs vägen när man arbetar med elevers delaktighet. Vissa saker funkar inte andra funkar ypperligt.

Bengt Albertsson – Råslätts bibliotek

Vaggeryd

Fenix kunskapscentrums bibliotek kom med en bit in i projektet, efter ca ett år. Detta gjorde att vi missade den första introduktionen av projektet. Trots detta kände jag att jag vid kickoffen 2005 fick god insyn i projektet och dess mål och syften blev klara. Dessutom har jag haft mycket hjälp av projektgruppen i Jönköpings län och hemsidan.

Vid starten med att arbeta med projektet på skolan kom vi fram till att Barn- och fritidsprogrammet vore en bra grupp att arbeta med. Eleverna är själva ungdomar och arbetar med barn. Till en början var de flesta lärarna på programmet mycket entusiastiska till att arbeta i projektet och framtidens barn- och ungdomsbibliotek skulle vara ett genomgående tema i alla ämnen t.o.m. idrotten.

Vi började arbeta med projektet i åk. 1 hösten 2005, och vi började med en kickoff för eleverna redan första skolveckan. Under hela hösten arbetade eleverna kring framtidens barn- och ungdomsbibliotek, mest i svenskan.

Gymnasieeleverna gjorde intervjuer både med elever på gymnasieskolorna, men även med barn som de träffade under sina praktiker på förskolor och skolor. De undersökte hur de vill att framtidens barn- och ungdomsbibliotek ska se ut. Detta sammanställde de i flera s.k. storböcker och redovisade för programmets elever och personal. Gymnasieeleverna dramatiserade även om framtidens barn- och ungdomsbibliotek för de yngre eleverna.

Från början var tanken att det skulle ske en stor redovisning av projektet innan jullovet 2005, med inbjudna politiker m.fl. och detta skulle ske i gymnasiebiblioteket. På grund av stor personalomsättning på programmet skedde inte detta. Målet var även att eleverna i datakunskap skulle göra en visuell modell av framtidens barn- och ungdomsbibliotek med hjälp av ett dataprogram, men det blev ingen färdig produkt.

Istället bestämde vi att göra en fotobok där gymnasieeleverna fick låna en kamera och fota sina tankar och idéer kring framtidens barn- och ungdomsbibliotek. Detta sammanställdes i en fotobok. Eleverna var mycket positiva till det och tyckte att det var en mer konkret uppgift än den tidigare.

Resorna som jag varit med på genom projektet, till England och Helsingfors, har varit mycket inspirerande och jag använder mycket av de idéer jag fick i mitt dagliga arbete.

Jag tycker att det har varit ett otroligt bra projekt som givit många nya infallsvinklar, speciellt bra att flera länsbibliotek samarbetat för en större räckvidd. På Fenix blev projektet mycket utdraget och det var svårt att få alla lärarna att samarbeta. Det blev enklare när vi begränsade det till ett ämne och att mer fokus lades på projektet under en begränsad tid.

Malin Utter

Värnamo

I Värnamo ville jag få den åk 4 som jag samarbetade med att komma med spännande idéer kring hur ny teknik skulle kunna utformas och användas i biblioteksmiljöer i framtiden. Det fanns alltså ingen koppling till något konkret bibliotek eller liknande att utgå ifrån, utan meningen var att allt skulle utspela sig på fantasiplanet.

Eftersom projektet heter 2020 Mars express valde jag att formulera frågan till barnen som "hur skulle ett bibliotek på planeten Mars se ut?" och vår första träff inleddes med att jag läste ett brev ur boken "Mars - din guide till den röda planeten" av Erik Mellgren som riktar sig just till "Kära rymdresenärer!", vilket ju var precis vad vi skulle bli. Efter detta samtalade vi en hel del kring projektet, olika idéer kring hur biblioteket på Mars skulle kunna se ut och vad som skulle kunna finnas i ett sådant bibliotek.

Jag besökte klassen regelbundet, både för vanliga bokprat och för att prata om Mars-projektet, så vi hade tät kontakt, men huvudsakligen arbetade eleverna vidare på sina teckningar och berättelser tillsammans med sin engagerade klasslärare. När teckningarna och berättelserna börjat ta form blev även trä- respektive sysløjds lärarna engagerade och några av elevernas idéer omvandlades till konkreta modeller i tyg respektive trä.

Inom projektets ram genomförde vi även en studieresa till Vaggeryds bibliotek, där vi träffade de elever på gymnasiet som också var engagerade i projektet. Eleverna fick träffas, redogöra för sina tankar och en chans att fundera vidare kring framtidens bibliotek. På samma resa besökte vi även Råslätts bibliotek, och fick en guidning i hur de omformat sitt bibliotek inom projektets ramar.

Allt detta mynnade sedan ut i en utställning på Värnamo stadsbibliotek. Till vår vernissage dök bägge lokaltidningarna upp och det var tydligt att eleverna uppskattade att deras arbete uppmärksammades.

Eftersom detta helt och hållet var ett fantasiprojekt har det, av naturliga skäl, inte lämnat något konkret avtryck som kan beskådas. Elevernas fantasi och uppfinningsrikedom har däremot gjort starka intryck och gett impulser inför framtiden.

Tanken med att föreställa sig ett bibliotek på Mars tycker jag föll väl ut, eleverna nappade snabbt på idén och tyckte det var roligt att både befolka och inreda sina bibliotek.

Studiebesöken i Vaggeryd och Råslätt låg väldigt lämpligt rent tidsmässigt, lite i "halvtid", och fungerade som något av en vitamininjektion. Det gav nya impulser och blev också något att arbeta mot, det gällde ju att ha något att visa upp för den andra klassen. Möjligheten för eleverna att prata om sina idéer med utomstående och få känna att de togs på allvar av elever som var så pass mycket äldre än de själva tror jag inte heller bör underskattas.

Besöket i Råslätt tror jag också introducerade nya tankegångar kring hur ett bibliotek kan utformas och var viktigt genom att visa att det faktiskt går att förändra och inreda ett bibliotek på ett annorlunda sätt.

En annan styrka var klassens otroligt engagerade lärare, som var en stor hjälp när det gällde att organisera upp elevernas arbete i olika grupper men också när det gällde att entusiasmera eleverna inför projektet. Elevernas stora intresse för att arbeta med projektet och deras vilja att få visa upp vad de hade åstadkommit var tydlig genom hela projektet, vilket bidrar till att det känns som att upplägget fungerade.

Men vad som också blev tydligt är att det är väldigt svårt att helt släppa det som redan finns. Det är mycket som går att känna igen från de andra projektkommunerna, där man i vissa fall utgått från konkreta biblioteksmiljöer som skall omformas, men man känner även igen mycket från befintliga bibliotek som eleverna är bekanta med. De största skillnaderna mot dagens biblioteksmiljö består i färgval, att myshörnor betonas så tydligt, att man vill ha någon form av café och de mycket spännande och udda sätt som böckerna levereras på. Viljan att bli sedd är också stark, oavsett om det är av en super-dator som "kan allt" eller en levande människa. Kanske att man kunde önskat någon form av övning eller föreläsare som lyckats förmå eleverna att släppa loss sin fantasi ytterligare litet och verkligen våga ta steget fullt ut i rymden?

Mycket arbete återstår också när det gäller att ta tillvara elevernas idéer och se hur dessa skulle kunna omformas i praktiken.

Charlotta Höckerfors